

MATTHEW TREE, GIRONA 70, 3-2, BARCELONA
08009, CATALONIA Tel: 265 49 29 Fax: 487 63 44

22/6/93

Estimat Jordi,

Gràcies per la teva carta del 16 de maig, que em va agradar molt tot i que, és clar, em dol sentir que la devaluació etc. t'hagi afectat tan negativament. Quant a la feina, m'imagino que a aquestes alçades ja tens tots els contactes - i més - que podries necessitar, però si hi ha alguna cosa que puc fer aquí a Barcelona, ja saps. Fa temps que treballo molt esporàdicament per Destino fent informes de lector i potser podria parlar a la Conxa Jufresa aquesta directament per part teva. No ho sé. De totes maneres, sí que sembla fort la situació provocada per la crisi, sobretot allà. Aquí, evidentment, també n'hi ha, de crisi, el nombre d'aturats va pujant implacablement, la gent ja no compra tant. Però és una crisi força relativa, la gent no deixa de consumir i fins i tot jo, com pots veure, m'he comprat una màquina nova!

De fet, això de comprar-me un ordinador fa temps que ho he estat estudiant, com que cada vegada més m'han anat demanant disquets per segons quines feines, i al final vaig calcular que valdria la pena "reconvertir-me" - o arriscar-me a perdre bastants encàrrecs. I quan, de cop, se'm va presentar un comprador per la màquina vella, em vaig decidir. No cal dir que durant dues setmanes m'he donat un reguitzell de petits infarts, tot intentant fer funcionar aquesta màquina; el moment més apassionant va ser quan accidentalment vaig esborrar tot el disc dur i se'm va presentar un quadre en blanc que feia pampallugues a la pantalla - llavors sí que començava a tremolar - però ara per ara la tinc més o menys controlada, aquesta

màquina. I el Toni em deixarà un manual pel programa que faig servir, així que amb el temps espero dominar-ho tot.. (Això sí, parla en català, aquest ordinador, cada vegada que l'engego, diu "Benvingut a Mackintosh" i m'ofereix una sèrie de possibilitats en un català correctíssim: "Desa", "Cerca" etcètera..)

Bé, fa poc a un *Cafè Central* vaig parlar amb el Toni i deia que havia parlat amb tu i que em tornaries el llibre sobre Miller - no hi ha pressa, per això. Ara, no he oblidat allò que em vas demanar, el mateix llibre en versió de butxaca. Te l'enviaré, segur. Ara per ara, passaré les *Letters to Emil* a Toni perquè se'n facin fotocòpies, i, tan bon punt que l'hagi acabat, li passaré *A Literate Passion*, que acabo d'encetar. Una editorial petita - Allison & Busby - el van treure a Anglaterra en una edició sense fotos. No és una repetició de les col·leccions prèvies de cartes de Miller a la Nin, al contrari, és gairebé tot material que no s'ha publicat abans.

Recordo que fa anys, quan vaig llegir els primers dos volums del Diari de la Nin com també les cartes "censurades" de Miller a ella, sospitava que aquí hi havia hagut marro. Aquella admiració gairebé obsessiva que l'Anaïs sentia per Miller, i el to gens cohibit d'ell a la seva correspondència - malgrat que tota referència amorosa en fos suprimida - no encaixaven amb la història oficial d'una "bona amistat i res més". I una petita referència ambigua que Miller va fer al *Book of Friends Volume 3* - "si la gent sapigués totes les mentides que ella ha dit, ho ho ho!" - també em va fer pensar en una possible relació. D'altra banda, semblava increïble que dues persones que s'havien dedicat tant a convertir les pròpies vides en literatura - o anti-literatura - no hagin escrit ni piu d'una relació entre elles, precisament. Tenia una curiositat.. Però no va ser fins la publicació de *Henry & June* de la Nin fa molt poc que vam poder saber, sense embuts, que el Miller i ella havien tingut una aventura que va durar ben bé deu anys, que n'havien escrit coses però que havien aconseguit guardar-ne el secret mentre vivien. (Extraordinari, això: si eren bocamolls de mena). I ara, per postres, em dius que hi ha un llibre anomenat

Incest on la Nin explica la seva relació amb el pare! On s'acabarà tot això? Sembla que la Nin és una espècie de nina russa, una sorpresa dins l'altre..

Ara, aquesta correspondència recentment publicada - *A Literate Passion* - podria ser un document molt important per ajudar els crítics professionals de reavaluar ambdós personatges, i sobretot en Miller. No està adreçant cap públic aquí - ell mateix sabia que aquesta seria una correspondència que no es podria publicar amb facilitat - i, per tant, aquella agressivitat exaltada que és una part tan important de "Miller l'escriptor" - una agressivitat, crec, que li venia de gust enarborar davant els lectors de debò, quan estava fent allò que en anglès en diuen *playing to the gallery* - n'és del tot absent de "Miller, l'amant secret d'Anaïs Nin". D'altra banda, Miller sabia que la Nin, per molt amant que fos, no deixava de ser l'Anaïs Nin i que ell no podia escriure-li cap poca-soltada gratuïta, cap frase fàcil (com solia fer a cartes a persones menys crítiques, com ara l' Emil Schnellock). Amb tot això vull dir que en aquestes cartes hi ha una aproximació molt més precisa a la personalitat genuïna de Miller, que la que es pot desprendre de gairebé tots els altres texts. Fins i tot a moltes de les seves correspondències a altres persones hi havia elements d'envalentiment literari, de provocacions literàries, que venien en part de la consciència que serien llegides, tard o d'hora, per més gent que no pas el destinatari original (crec que això queda palès a la correspondència amb Durrell, per exemple). Ell mateix, cap al final de la seva vida, deia mantes vegades que molts dels seus sentiments i opinions més íntims no s'havien publicat enlloc, que no eren pel públic - i ara, queda clar, es referia sobretot a la relació amb la Nin.

Aquest Miller privat - d'un sol lector - hauria de ser tota una revelació per aquells crítics que l'han bandejat durant anys i panys a causa del seu suposat masclisme (Millett & Co. ho van començar als setanta, ja ho sabem, però la imatge de Miller com a un escriptor pornogràfic i fal·locèntric - i res més- ha perdurat fins avui, sobretot als països nòrdics, què cony, als països nòrdics

- a Anglaterra!). En aquestes cartes - escrites en la mateixa època quan feia *The Land of Fuck* i *The World of Sex* i *Quiet Days In Clichy* - hi ha prou indicis per mostrar una vegada per sempre que Miller no era masclista - si més no en el sentit corrent de la paraula - i que posseïa una sensibilitat vers tot el tema de la sexualitat molt més gran que molts "anti-sexistes" d'estar per casa avui dia. El que és interessant és que Miller mai va voler defensar-se en públic quant a aquest assumpte, ni tan sols li agradava que Norman Mailer ho fes per ell, és com si li agradés ser el "gangster author" fins al final..

En fi, la correspondència amb la Nin és tot un totxo i per tant la passaré al Toni perquè en facin còpies a la seva oficina. Jo encara estic a la pàgina 50 o per allà. Un detall petit: malgrat que Miller fa servir sovint els dos cognoms d'ella - Nin i Culmell, tan catalans - sembla que ella tenia molt poca consciència d'haver tingut avantpassats catalans (si recordo bé explica a un dels seus diaris que va aprendre el català a Barcelona quan tenia 11 o 12 anys) - o n'era conscient però no en parlava gaire? I mi em fa l'efecte que més aviat tenia una visió tòpica, típicament estrangera, d'Espanya. Ah, i l'altra cosa: sembla que *Moloch* s'ha publicat! Va ser ma mare que ho va veure a un aparador londinenc anunciat com un nou llibre de Henry Miller. Exactament el que deies que passaria, te'n recordes?, quan estavem asseguts al pati de l'Ateneu, que ara sortirien tots els llibres oblidats, incloent-hi aquest. Toquem fusta i creuem els dits que no descobreixin *Clipped Wings*, no? *

A propòsit: sí que m'agradaria veure aquell llibre del Gordon. Cap pressa, però, és clar. I *Incest*, si l'aconsegueixes - quines coses! Amb el Durrell i la seva filla Sappho, i ara la Nin i son pare. Només faltaria que fos revelat que Miller s'hagués anat al llit amb la Valentine, oi? Això sí que ho dubto..

* També incloc un article de l'Erica Jong del diari londinenc THE INDEPENDENT, on parla d'un llibre anomenat *The Red Notebook*. Què dimonis deu ser? No em sona per res. I tu?

Incloc un petit article sobre el Rosenthal. Hi haurà un altre - aquest que et deia sobre el Moix - aviat. I vaig fer una ressenya no publicada encara sobre un parell de llibres d'un escriptor que igualment t'interessaria molt: un escocès anomenat Alasdair Gray, que va escriure una novel·la molt i molt bona el 1981 - *Lanark* - que va ser traduït al castellà fa relativament poc, conjuntament amb una novel·la més recent - *Something Leather*. (Anagrama, crec). És un escriptor fet a mida pel mercat català, però: Gray és un independentista d'esquerres les opinions polítiques del qual molesten força segons quins anglesos (l'únic assaig de Gray va sortir el 1990: WHY SCOTLAND SHOULD BE INDEPENDENT), i la diferència nacional és un constant en les seves obres, normalment disfressat al·legòricament o mitjançant àlies - a la Pedrolo. I acaba de treure un llibre nou - *Poor Things* - que els crítics escocesos diuen és el millor que ha fet des de *Lanark*, i que no ha traduït ningú. Jo vaig presentar un informe voluntari sobre els seus llibres a Destino, a veure si els podria animar. Tan idoni que és pel mercat català, Déu meu..

Evidentment, estic content que t'hagi agradat ESTIU D'AMOR (la història no anava de la Désirée, eh?, sinó d'una altra noia, fa temps - tot i que hi ha altres històries, i detalls inventats, barrejats). De fet, ha tingut una recepció força positiva dins el que cap - tot i que ho digui jo mateix etc. - i l'experiència, de la presentació i de treballar amb el Toni i la Isabel, va ser molt bona.

Llàstima de la demora en la publicació de *Notícies del paradís* - a veure si Proa el treurà. Ara, el nom de Jordi Arbonès està sortint cada dos per tres aquí. Per començar incloc una ressenya de la reedició de la *Taronja Mecànica*. I el NOU DIARI (abans era el Diari de Barcelona) ha començat a treure una sèrie de llibres que vénen del catàleg d'EDHASA i on s'hi inclouen algunes traduccions teves: *L'encantador* de Nabòkov i *El Jardí dels Déus* de Durrell. T'ho dic perquè quan els de l'Observador començaven a fer el mateix, no te n'informaven. Espero que puguis resoldre els problemes econòmics, sigui com sigui. Jo també he estat fent

traduccions, però res comparable a la feina que fas tu, sinó coses avorridíssimes, informes de la CE i coses per l'estil: com xerren, els buròcrates de la CE: no fan res més que informes i sub-informes, informes sobre els informes i xerrades programades sobre aquests. Però actuar, això sí que no saben fer. Ja no em sorprèn gens que amb Bòsnia s'han comportat com una colla d'ineptes - si ni tan sols saben aplicar quatre regles per a la indústria de la construcció.. Bòsnia, la mateixa paraula m'omple de vergonya. Jo tampoc he fet res, ningú ho ha fet, és un escàndol tristíssim i ara sembla que ho van a permetre tot: el repartiment de territoris, la divisió ètnica, els crims, els camps de violació.. Em fa fàstic ser europeu d'aquesta Europa tan fatxenda i lenta i impotència davant aquests líders nostres tan imbecílics que no sabien preveure un catàstrofe d'aquesta mena. No només es tracta de Bòsnia - si accepten el que els Serbis hi han fet, és com deixar les portes obertes per tota mena de racisme, d'intolerància, per una concepció ètnica d'Europa, per la mort de les cultures de debò, que s'alimenten tot barrejant-se, tal com feien fa quatre dies a Sarajevo.

Ep, me n'haig d'anar, a ficar això a la bústia. Tornaré a escriure aviat. Els meus millors desitjos a la Isabel, i espero que ja li han passat el grip i la hipertensió. I quant a la Glòria, a veure si la veiem per aquí! Una abraçada ben forta, Jordi, pensem de tu sovint, no tinc la Désirée al costat però segur que et torna els petons, els tres aquells, i bona sort amb tot *I mean it*

all the best,

Matthew